

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи
Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Олена СТЕПОВА

«22»

05

2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційної роботи

Шевченка Артема Валерійовича

на тему **«Принципи та прийоми формування адаптивного житлового
середовища»** на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування»

Дисертаційна робота Шевченка Артема Валерійовича на тему «Принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 191 Архітектура та містобудування, виконана на кафедрі містобудування та архітектури Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Міністерства освіти і науки України згідно з тематикою науково-дослідних робіт навчально-наукового інституту архітектури, будівництва та землеустрою. Тему дисертаційної роботи Шевченка Артема Валерійовича було затверджено на засіданні Вченої ради Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (протокол № 20 від 29.11.2022 року).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи Шевченка Артема Валерійовича на тему «Принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища» визначено, що попередня презентація дисертації проводитиметься на базі структурного підрозділу Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» кафедрі архітектури будівель та дизайну та призначено рецензента: кандидата технічних наук, доцента, доцента кафедри архітектури будівель та дизайну Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Дмитренка А.Ю. У результаті аналізу дисертації Шевченка Артема Валерійовича, наукових публікацій, а також за

підсумками проведення фахового семінару, який відбувся на розширеному засіданні кафедри архітектури будівель та дизайну Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Міністерства освіти і науки України 07 травня 2026 року, визначено наступне.

Аспірант Шевченко Артем Валерійович проходив підготовку в аспірантурі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» за спеціальністю 191 «Архітектура та містобудування», галузі знань 19 «Архітектура та будівництво».

Актуальність теми дослідження пов'язана з викликами сьогодення, з якими стикається суспільство у процесі життєдіяльності. Поняття «адаптація» вийшло за межі суто біологічної сфери і розповсюдилося й закріпилося у повсякденному житті людини. Адаптація розглядається вченими як довгий шлях розвитку, протягом якого організм пристосовується до місця проживання, покращуючи умови середовища відповідно до власних потреб. Цей еволюційний процес має дуальний зміст. З одного боку, зміни відбуваються в самому організмі людини, мобілізуючи його внутрішні резерви, тим самим пристосовуючись до нових обставин. З іншого – ці процеси виникають за рахунок зміни вже існуючого середовища, адаптуючи його під себе у процесі життєдіяльності. Такі адаптивні кроки відбуваються постійно, підпорядковуючись природним, геополітичним та технологічним обставинам, власним потребам та уподобанням, розвитку суспільства в цілому. Адаптивне житлове середовище є динамічним і розглядається науковцями як живий організм, який швидко реагує на потреби людей і суспільства. У свій час новаторські розробки футуристичних проєктів міст майбутнього також ґрунтувалися на динаміці й русі – лінійні, літаючі та плаваючі міста, рухливі кінетичні складові їх середовища. Сучасні інноваційні технології дають можливість створити адаптивне середовище з високим рівнем інтерактивності.

В наші часи, адаптивність, як один з найбільш ефективних архітектурних напрямів набуває значного поширення у XXI столітті – історичному етапі активних геополітичних процесів, розвитку технологій, переосмисленню різних соціальних аспектів, формату побуту та звичної життєдіяльності людей. Поглиблене вивчення даного архітектурного напрямку створить передумови для вирішення актуальних сучасних проблем – покращення технічних, експлуатаційних та функціональних характеристик, як окремих житлових об'єктів, так і житлового середовища загалом, що призведе до його адаптації до потреб людини, суспільства, кліматичних змін, геополітичних та урбанізаційних процесів.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розробка принципів та прийомів формування адаптивного житлового середовища. Поставлена в роботі мета передбачає необхідність вирішення таких завдань:

- з'ясувати стан вивченості питання на даному етапі дослідження й сформулювати поняття «адаптивне житлове середовище»;
- проаналізувати еволюцію формування адаптивного житлового середовища у вітчизняній і закордонній практиці;
- сформулювати методику даного дослідження;
- виявити передумови формування адаптивного житлового середовища;
- з'ясувати існуючі засоби й технічні можливості формування об'єкта дослідження;
- розробити принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища;

Об'єкт дослідження – житлове середовище, здатне адаптуватися до сучасних умов, змін у структурі суспільства, способу життя і потреб його мешканців.

Предмет дослідження – принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища.

Межі дослідження: хронологічні – у межах XX-XXI століття; типологічні – представлені житловим середовищем середньої поверховості, територіальні – охоплені міським житловим середовищем.

Методи дослідження, використані в роботі: історико-теоретичний, порівняльного аналізу, графоаналітичний метод, систематизації матеріалу, історико-теоретичний.

Наукова новизна отриманих результатів заключається у тому, що *вперше:*

- виявлено та систематизовано архітектурно-планувальні прийоми та технічні засоби адаптації внутрішнього і зовнішнього середовища житла, як єдиного цілого;
- з'ясовано стан вивченості питання на сучасному етапі дослідження адаптивного житлового середовища;
- визначено сучасні засоби і технічні можливості формування об'єкта дослідження;
- виявлено принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища.

Практичне значення отриманих результатів дисертаційної роботи полягає в наданні архітекторам і замовникам палітри засобів і прийомів, що забезпечують формування адаптивного житлового середовища – поетапне розширення і трансформацію житлового простору в залежності від зміни способу життя власника, зміни складу сім'ї або появи нових потреб. В галузі архітектурної педагогіки дана робота може стати доповненням до лекційних курсів «Архітектура будівель і споруд», «Архітектура житла», бути корисною в комплексному архітектурному проєктуванні та при виконнні дипломних робіт студентів архітектурно-будівельного напрямку. Крім цього, результати дисертаційної роботи було впроваджено:

у навчальний процес:

- на кафедрі архітектури будівель та дизайну Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» при розробленні навчальної програми та підготовці лекційного матеріалу з дисципліни «Актуальні проблеми дизайну архітектурного середовища» для здобувачів I курсу другого освітнього рівня зі спеціальності 191 Архітектура та містобудування освітньо-професійної програми «Дизайн архітектурного середовища», прочитаного у 2024-2025 навчальному році, та вступної лекції з дисципліни «Архітектурне проєктування. Багатоповерховий житловий будинок», прочитаної у вересні 2025-2026 навчальному році здобувачам 4 курсу першого освітнього рівня зі спеціальності 191 Архітектура та містобудування освітньо-професійної програми «Архітектура та містобудування» з актуалізації глобальних та регіональних проблем адаптації житлового середовища під сучасні виклики, можливі шляхи їх подолання;

- на кафедрі містобудування та архітектури Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» в лекції з дисципліни «Основи містобудування. Інженерний благоустрій території і транспорт», прочитаної у травні 2024-2025 навчального року здобувачам 3 курсу першого освітнього рівня зі спеціальності 191 Архітектура та містобудування освітньо-професійної програми «Архітектура та містобудування», що сприяло отриманню здобувачами навичок обирати раціональні архітектурні рішення житлових комплексів на основі аналізу ефективності конструктивних, інженерно-технічних систем, будівельних матеріалів і виробів, адаптувати їх до сучасних викликів, застосовувати енергоефективні та інші інноваційні технології при проєктуванні житлового середовища.

У наукову держбюджетну тему:

– на кафедрі будівництва та цивільної інженерії № 105/23 «Ресурсоекономні конструкції та планувальні рішення сталезалізобетонних систем для споруд цивільного захисту в нових та реконструйованих будівлях» (державний реєстраційний номер 0123U102068) з виконанням 3-D моделей житлових багатоповерхових будівель, які були адаптовані до сучасного військового стану шляхом включення в їх об'ємно-планувальну структуру приміщень та споруд цивільного захисту.

Особистий внесок здобувача полягає у тому, що наукові результати, викладені у дисертаційному дослідженні, отримані автором особисто. Автором проаналізовано стан досліджуваності питання [1], сформовано термін «адаптивне житлове середовище», виявлено фактори впливу, з'ясовано стратегії та основні характеристики, виявлено ієрархічні містобудівні рівні формування адаптивного житлового середовища, виявлено інновації у формуванні житлового середовища, здатного до адаптації [2], засоби й технічні можливості його формування [3]. На основі дослідженого матеріалу виявлено особливості, принципи та прийоми його формування, розроблено рекомендації з проектування адаптивного житлового середовища. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, здобувачеві належать такі результати:

– досліджено гнучкість сучасних містобудівних рішень в житловому середовищі кластера; змінність та мобільність житлової архітектури; житлове середовище, здатне адаптуватися до відповідних змін [4].

– пошук, систематизація та аналіз архівних матеріалів по житловим будинкам, зокрема – по колишньому особняку родини О.М. Бекетова [7].

Академічна доброчесність. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням здобувача. Усі використані ідеї, твердження та розробки інших авторів супроводжуються належним посиланням на першоджерела. Фактів академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації не виявлено.

Апробація результатів дисертації: Основні положення й результати дослідження доповідались автором та обговорювались на наукових конференціях:

– Всеукраїнській науково-практичній конференції «Просторове планування для майбутнього України» (м. Полтава, 25–26 травня 2023 р.);

– Міжнародній науковій конференції «Проблеми ревіталізації предметно-просторового середовища повоєнної України», м. Полтава – м. Львів, 25-26 квітня 2024 р.;

– 76-й науковій конференції професорів, викладачів наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, 14-23 травня 2024 р.;

– XXX International Scientific and Practical Conference “Modern information technologies in education and science”, Prague, Czech Republic, July 29-31, 2024;

– XVII-й Міжнародній науково-практичній конференції «Академічна й університетська наука: результати та перспективи», м. Полтава, 12-13 грудня 2024 р.;

– 77-й науковій конференції професорів, викладачів наукових працівників, аспірантів та студентів університету на базі Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 02-25 травня 2025 року, Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, Україна.

Ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих наукових результатів забезпечується обраною методикою дослідження, фактологічним матеріалом та ґрунтовною джерельною базою дослідження із 161 найменування.

Наукові публікації, в яких висвітлено основні наукові результати дисертації, та повнота їх опублікування. Наукові результати дисертації опубліковані у 7 наукових працях, серед яких 3 статті у наукових фахових виданнях України, 2 – у виданнях іноземних держав, які включено до міжнародної наукометричної бази Scopus, 6 – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. В опублікованих працях чітко відображені сутність та зміст отриманих результатів дослідження, їх наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на 3-х міжнародних та 3-х вітчизняних науково-практичних конференціях. Зміст усіх публікацій дозволяє визнати, що Шевченко Артем Валерійович виконав вимоги п. 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197. Отже, апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, 4 розділів, висновків, списку використаних джерел (161 найменування) та чотирьох додатків. Загальний обсяг роботи – 189 сторінок, з них: загальний обсяг

текстової частини 135 сторінок, 22 сторінки ілюстрацій, 5 сторінок таблиць, 18 сторінок переліку використаних джерел та 9 сторінок додатків.

Список публікацій за темою дисертації

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Шевченко А.В. Стан вивченості питання адаптивного житлового середовища. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2023. Вип. 66. С. 278-289. DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2023.66.278-289>.
2. Шевченко А.В. Інновації у формуванні житлового середовища, здатного до адаптації. *Просторовий розвиток*. 2025. Вип. 11. С. 213-225. DOI: 10.32347/2786-7269.2025.11.213-225.
3. Шевченко А.В. Засоби й технічні можливості формування адаптивного житлового середовища. *Науковий вісник будівництва*. 2025. Вип. 112. С. 149-154. DOI 10.33042/2311-7257.2025:112.1.18.

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та виданнях, які внесені до міжнародних наукометричних баз даних:

4. Vadim Vadimov, Liudmyla Shevchenko, Dmytro Vadimov, Artem Shevchenko. Cluster dimensions of the space of a new residential district of Ukrainian 'post-socialist' city. *Journal of Sustainable Architecture and Civil Engineering*. 2024. Vol. 36 No. 3 (2024). P. 67-81. (Scopus). *Особистий внесок здобувача*: гнучкість сучасних містобудівних рішень в житловому середовищі кластера; змінність та мобільність житлової архітектури; житлове середовище, здатне адаптуватися до відповідних змін.

Наукові праці, які засвідчують апробацію результатів дисертації:

1. Шевченко А.В. Сучасний досвід формування адаптивного житлового середовища. *Просторове планування для майбутнього України* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Полтава, 25–26 травня 2023 р. Полтава, 2023. С. 105-107.
2. Шевченко А.В. Засоби гуманізації життєвого середовища шляхом його адаптації до сучасних викликів. *Проблеми ревіталізації предметно-просторового середовища повоєнної України* : матеріали Міжнародної наук. конф., м. Полтава - м. Львів, 25-26 квітня 2024 р. Дніпро, 2024. С. 46-49.
3. Шевченко А.В. Вирішення воєнних та повоєнних проблем житлового фонду (закордонний досвід). *76-а наукова конференція професорів, викладачів наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»* : матеріали конф., м. Полтава, 14-23 травня 2024 р. Полтава, 2024. С. 37-38.

4. Shevchenko A. Some Issues in Determining the Essence of the Definition “Adaptive Living Environment”. *Modern information technologies in education and science* : conference proceeding of XXX International Scientific and Practical Conference, Prague, Czech Republic, July 29-31, 2024. Prague, 2024. Pp. 10-14/

5. Шевченко А.В. Технічні можливості формування адаптивного житлового середовища в реальних перспективах. *Академічна й університетська наука: результати та перспективи* : збірник наукових праць за матеріалами XVII Міжнародної наук.-практ. конф., м. Полтава, 12-13 грудня 2024 р. Полтава, 2024. С. 516-518.

6. Шевченко А.В. Адаптивна архітектура як рішення проблеми повоєнної відбудови України. 77-а наукова конференція професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» : матеріали конф., м. Полтава, 16-22 травня 2025 р. Полтава, 2025. Том 2. С. 37-39.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати

7. N. Novoselchuk, L. Shevchenko, O. Troshkina, A. Shevchenko, O. Skorobohatko. Kharkiv Architectural Heritage in the 19th-20th Centuries Stands in the Period of the Newest Challenges of Modernity. *International Journal of Conservation Science*. 2025. Volume 16, Special Issue. Pp. 579-592. (Scopus). *Особистий внесок здобувача*: пошук, систематизація та аналіз архівних матеріалів по житловим будинкам, зокрема – по колишньому особняку родини О.М. Бекетова.

Для реалізації потенціалу роботи отримано:

1. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. «Стан вивченості питання адаптивного житлового середовища» / Шевченко А.В. ; заявник та власник Шевченко А.В. - № 125034; заявл. 15.02.2024; зареєстр. 25.03.2024 р.

2. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. «Інновації у формуванні житлового середовища, здатного до адаптації» / Шевченко А.В. ; заявник та власник Шевченко А.В. – № 139503; заявл. 15.08.2025 р.; зареєстр. 16.09.2025 р.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційне дослідження написано грамотною науковою мовою з використанням відповідного термінологічного апарату.

Загальний висновок. Враховуючи все вищевикладене, дисертаційна робота Шевченка Артема Валерійовича на тему «Принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища», представлена на розгляд на

розширеному засіданні кафедри архітектури будівель та дизайну Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», відповідає вимогам щодо оформлення згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України №40 від 12.01.2017 р. (зі змінами). Вона є завершеною самостійною науковою працею, що вирішує важливе науково-прикладне завдання. За своїм змістом, обсягом, науковою новизною та практичним значенням дисертаційна робота відповідає вимогам п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р.

Дисертація Шевченка Артема Валерійовича на тему «Принципи та прийоми формування адаптивного житлового середовища» може бути рекомендована до подальшого захисту в разовій спеціалізованій вченій раді по спеціальності 191 «Архітектура та містобудування».

Головуючий на розширеному засіданні
кафедри архітектури будівель та дизайну,
завідувач кафедри архітектури будівель
та дизайну Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»,
доктор архітектури, професор

Володимир НІКОЛАЄНКО

Рецензент,
доцент кафедри архітектури будівель
та дизайну Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»,
кандидат технічних наук, доцент

Андрій ДМИТРЕНКО

Секретар на розширеному засіданні
кафедри архітектури будівель та дизайну,
доцент кафедри архітектури будівель
та дизайну Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»,
кандидат архітектури, доцент

Наталія НОВОСЕЛЬЧУК